

Litteratur, läsande och språk

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet dels proposition 2014/15:61 Styrelsen för Sveriges författarfond, dels tio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014 om läsfrämjande åtgärder, ett nationellt lånekortssystem, fristäder, ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs, skärpning av språklagen, nordisk språkförståelse, vissa minoriteters kulturarv samt punktskrift.

I propositionen lämnas förslag till ändringar i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Förslaget innebär att antalet ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond minskas. Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund ska utse och entlediga en ledamot vardera, medan Sveriges Författarförbund ska utse och entlediga sex ledamöter. Alla suppleanter ska avskaffas.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Lagen bör träda i kraft den 1 augusti 2015.

Utskottet föreslår med anledning av ett motionsyrkande ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör verka för att ytterligare öka antalet fristäder i Sverige.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden med hänvisning till bl.a. pågående satsningar.

I betänkandet finns sex reservationer.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Styrelsen för Sveriges författarfond	6
Läsfrämjande åtgärder	8
Fristäder.....	11
Astrid Lindgrens Näs.....	13
Nationellt lånekort.....	14
Punktskrift	15
Språkfrågor.....	17
Nordisk språkförståelse	18
Bevarande av de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv	19
Reservationer	22
1. Fristäder, punkt 3 (SD).....	22
2. Nationellt lånekort, punkt 5 (SD)	22
3. Punktskrift, punkt 6 (SD)	23
4. Språkfrågor, punkt 7 (SD).....	24
5. Nordisk språkförståelse, punkt 8 (SD)	25
6. Bevarande av de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv, punkt 9 (SD).....	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Propositionen	27
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	27
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Styrelsen för Sveriges författarfond

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde med de ändringarna att

- a) ordet "Sverige" i 2 § ändras till ordet "Sveriges",
- b) tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 augusti 2015.

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2014/15:61.

2. Läsfrämjande åtgärder

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:506 av Helén Pettersson i Umeå (S) och

2014/15:1444 av Hannah Bergstedt (S).

3. Fristäder

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör verka för att ytterligare öka antalet fristäder i Sverige. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:1874 av Bengt Eliasson m.fl. (FP).

Reservation 1 (SD)

4. Astrid Lindgrens Näs

Riksdagen avslår motion

2014/15:2232 av Jan R Andersson (M).

5. Nationellt lånekort

Riksdagen avslår motion

2014/15:2933 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Reservation 2 (SD)

6. Punktskrift

Riksdagen avslår motion

2014/15:2872 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Reservation 3 (SD)

7. Språkfrågor

Riksdagen avslår motion

2014/15:2899 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (SD)

8. Nordisk språkförståelse

Riksdagen avslår motion

2014/15:2867 av Richard Jomshof m.fl. (SD).

Reservation 5 (SD)

9. Bevarande av de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv

Riksdagen avslår motion

2014/15:2897 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Reservation 6 (SD)

Stockholm den 4 juni 2015

På kulturutskottets vägnar

Per Bill

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Bill (M), Gunilla Carlsson (S), Peter Johnsson (S), Agneta Gille (S), Aron Emilsson (SD), Saila Quicklund (M), Björn Wiechel (S), Per Lodenius (C), Niclas Malmberg (MP), Isabella Hökmark (M), Anna Wallentheim (S), Angelika Bengtsson (SD), Bengt Eliasson (FP), Rossana Dinamarca (V), Lars-Axel Nordell (KD), Azadeh Rojhan Gustafsson (S) och Eva Lohman (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas dels proposition 2014/15:61 Styrelsen för Sveriges författarfond, dels tio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014 om läsfrämjande åtgärder, ett nationellt lånekortssystem, fristäder, ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs, skärpning av språklagen, nordisk språkförståelse, vissa minoriteters kulturarv samt punktskrift.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Regeringens lagförslag framgår av bilaga 2.

Under ärendets beredning har Kungl. biblioteket lämnat information till utskottet.

Utskottets överväganden

Styrelsen för Sveriges författarfond

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Ändringarna i lagen bör träda i kraft den 1 augusti 2015.

Propositionen

I propositionen lämnas förslag till ändringar i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Ändringarna innebär att antalet ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond minskas och att suppleanterna avskaffas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015. Regeringens lagförslag framgår av bilaga 2.

I propositionen Läsa för livet (prop. 2013/14:3) bedömde regeringen att det fanns ett behov av att se över storleken på styrelsen för Sveriges författarfond. En promemoria om ändrad sammansättning av styrelsen togs därför fram inom Kulturdepartementet. Promemorian har remissbehandlats.

Förslaget innebär att antalet ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond minskas. Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund ska utse och entlediga en ledamot vardera, medan Sveriges Författarförbund ska utse och entlediga sex ledamöter. Alla suppleanter ska avskaffas.

Eftersom förordnande och entledigande av ledamöter i styrelsen enligt lag är myndighetsutövning (prop. 1976/77:23, bet. KrU 1976/77:26, rskr. 1976/77:71) krävs det enligt 12 kap. 4 § regeringsformen lagstöd för att överlämna rätten att utse ledamöter.

Skälen för regeringens förslag att minska antalet ledamöter i styrelsen är att Sveriges författarfond jämfört med andra bidragsgivande aktörer har en stor styrelse. Det innebär att proceduren och beslutsfattandet i styrelsen måste formaliseras på en hög nivå, något som kan försvåra diskussioner inför strategiska verksamhetsbeslut. Regeringen finner därför att det finns skäl att minska antalet ordinarie ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond och också avskaffa suppleanterna. En minskad styrelse bedöms innebära att ett ökat fokus kan läggas på strategiska beslut. Styrelsens karaktär bör behållas genom att proportionerna mellan ledamöter utsedda av regeringen respektive utsedda av upphovsmannaorganisationerna bibehålls.

Bakgrund

Sveriges författarfond har som huvudsaklig uppgift att fördela den statliga biblioteksersättningen. Ersättningen fördelas dels i form av individuella ersättningar, dels i form av olika typer av bidrag och stipendier till upphovsmän till litterära verk: författare, översättare, tecknare och fotografer. Utöver biblioteksersättningen fördelar författarfonden också olika statliga stöd och bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker. När det gäller författare och översättare utgör dessa bidrag och stöd mindre komplement till de ersättningar och stipendier som fördelas ur biblioteksersättningen.

Författarfonden regleras i förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond, som bl.a. innehåller bestämmelser om styrelsen för Sveriges författarfond.

Styrelsen för Sveriges författarfond består i dag av tjuogoåtta medlemmar, varav fjorton är ordinarie ledamöter. Ordföranden och ytterligare sju medlemmar utses av regeringen. Sexton medlemmar utses av Sveriges Författarförbund, medan Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund utser vardera två medlemmar. Upphovsmanorganisationerna har således majoritet i styrelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det inte har väckts några motioner med anledning av propositionen. Förslaget har inte remitterats till Lagrådet och regeringen har inte heller redovisat skälen till detta. Utskottet gör dock bedömningen att förslaget inte omfattas av reglerna i 8 kap. 21 § regeringsformen.

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att Sveriges författarförbund för närvarande i jämförelse med t.ex. Statens kulturråd eller Konstnärsnämnden har en förhållandevis stor styrelse, vilket bl.a. innebär att diskussioner om strategiska beslut och överväganden kan försvåras. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det finns skäl att minska antalet ordinarie ledamöter i styrelsen för Sveriges författarförbund och att avskaffa suppleanterna på det sätt som föreslås i propositionen. Det innebär att regeringen utser ordförande och två andra ledamöter, författarförbundet utser sex ledamöter och Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund utser en ledamot vardera.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde. Utskottet föreslår att ändringarna i lagen ska träda i kraft den 1 augusti 2015.

Läsfrämjande åtgärder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om vikten av läsfrämjande åtgärder. Motionerna avslås mot bakgrund av de omfattande åtgärder som har gjorts och görs för att främja läsande och öka tillgången till litteratur.

Motionerna

Helén Pettersson i Umeå (S) anför i motion 2014/15:506 att det mot bakgrund av en försämrad läskunnighet i Sverige är viktigt att regeringen agerar i frågan om läsande och läsfrämjande åtgärder.

I motion 2014/15:1444 av Hannah Bergstedt (S) understryks vikten av att det finns ett statligt ansvar för att inte bara människor med diagnos, som exempelvis dyslexi, utan även svaga läsare ska ha god tillgång till litteratur och information.

Bakgrund

Målet för politiken för litteratur- och läsfrämjande är att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117).

Den 1 januari 2014 trädde en ny bibliotekslag (2013:801) i kraft (prop. 2012/13:147, bet. 2013/14:KrU2, rskr. 2013/14:26). Av lagen framgår bl.a. att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

För att stödja läsandet, intresset för litteratur och tillgången till litteratur finns flera bidragsformer som fördelas av Statens kulturråd (Kulturrådet), bl.a. bidrag för läs- och litteraturfrämjande insatser, litteraturstöd, distributionsstöd av litteraturstödda titlar till landets kommuner och inköpsstöd till folk- och skolbibliotek. Bidrag lämnas i enlighet med förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. Anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, utgiftsområde 17, uppgår i år till totalt drygt 138 miljoner kronor.

Kulturrådet fick i regleringsbrevet för 2014 i uppdrag att ta fram ett handlingsprogram för läsfrämjande utanför skolan, med utgångspunkt i de nationella målen för litteratur- och läsfrämjande. Kulturrådet har därefter lämnat ett handlingsprogram för läsfrämjande till regeringen som beskriver Kulturrådets insatser för att öka läsningen hos barn och vuxna, i samverkan med andra aktörer i samhället. Programmet innehåller bl.a. höjt stöd till litteraturutgivning på de nationella minoritetsspråken, ökat fokus på de yngsta barnen och på vuxna som inte läser samt stöd till folkbiblioteken för att arbeta läsfrämjande.

Kulturråd ska, enligt uppdrag i regleringsbrevet 2015, initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. Utgångspunkt för arbetet ska vara handlingsprogrammet för det läsfrämjande arbetet.

Under 2013–2015 har Kulturrådet medel för att stödja samverkan mellan idrottsföreningar och bibliotek för att stimulera pojkars och flickors läsning. Intresset för satsningen har vuxit under projekttiden, och antalet ansökningar har ökat. Kulturrådet avser att fortsätta stödja samverkan mellan idrottsföreningar och bibliotek inom stödet för läsfrämjande.

Den största satsningen hittills inom Kulturrådets läsfrämjande uppdrag är det nationella programmet Bokstart Sverige, som vänder sig till familjer med små barn. Syftet med Bokstart är att tidigt stimulera föräldrar att samtala och läsa med sina barn för att stödja barnens språkutveckling. Grunden i programmet är samverkan mellan biblioteken och barnhälsovården.

Kulturrådet initierade en läsambassadör 2011 och tog över administrationen av verksamheten 2014, i samband med att myndigheten fick möjlighet att själv initiera och driva verksamhet inom läsfrämjande. En ny läsambassadör kommer att utses hösten 2015.

Här kan också nämnas Barnbokskatalogen som produceras för Kulturrådets räkning av Barnens bibliotek/Västra Götalandsregionen. Under 2015 kommer katalogen att ses över med hänsyn till målgrupper och urval samt till hur böcker på andra språk lyfts fram och hur katalogen bättre kan länkas till andra kulturrådsstödda insatser. Kopplingen till bibliotekens läsfrämjande i digitala medier är också en viktig del av översynen.

Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, som instiftades av regeringen 2002 och administreras av Kulturrådet, delas ut årligen. Prissumman är 5 miljoner svenska kronor, vilket gör det till världens största internationella barn- och ungdomslitteraturpris. Priset delas ut till författare, illustratörer, berättare och läsfrämjare. Priset kan ges till en eller flera mottagare, oavsett språk eller nationalitet. PRAESA är årets mottagare av Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne 2015. PRAESA, Project for the Study of Alternative Education in South Africa, är en organisation baserad i Kapstaden som sedan 1992 bedriver läsfrämjande arbete för barn och ungdomar i Sydafrika.

Kulturrådet fördelar vidare stöd till elektronisk utgivning av bokförlagens s.k. backlists, stöd till planerad litteraturutgivning på de nationella minoritetsspråken, stöd till inköp av barn- och ungdomslitteratur till folk- och skolbibliotek samt efterhandsstöd och distributionsstöd som kan sökas av bokförlagen.

Kulturrådet fördelade under 2014 ca 45 miljoner kronor i utvecklingsstöd till regionerna. Detta stöd har bl.a. gått till läsfrämjande insatser. Här kan även nämnas att litteratur- och läsfrämjande också införts som ett nytt område i kultursamverkansmodellen.

Under 2015 kommer Kulturrådet att undersöka förutsättningarna för att starta en nationell kampanj för läsfrämjande för unga och vuxna med den nationella kampanjen för digital delaktighet, Digidel, som förebild. Dialog om läsfrämjande för vuxna har förts mellan folkbildningsorganisationerna, Myndigheten för tillgängliga medel (MTM) och Kulturrådet. Bakgrunden är bl.a.

att den grupp unga som har haft låg läsförståelse i PISA- och PIRLS-undersökningarna (Programme for International Student Assessment respektive Progress in International Reading Literacy Study) nu är på väg att lämna skolan.

Regeringen har i Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) föreslagit en ökning av anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet med 20 miljoner kronor för 2015, varav 5 miljoner till Kungl. biblioteket. Enligt regeringens bedömning bör Kungl. biblioteket ges i uppdrag att ta fram en strategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom hela det svenska biblioteksväsendet. I uppdraget bör även ingå att fortsätta arbetet med att tillgängliggöra e-böcker via den nationella katalogen Libris.

Här kan vidare nämnas att skollagen (2010:800) föreskriver att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att en av de viktigaste prioriteringarna på kulturområdet under de senaste åren har syftat till att öka läsandet, inte minst bland barn och unga. Omfattande statliga satsningar har gjorts och görs i syfte att stödja läsande och öka tillgången till litteratur generellt och för olika grupper i samhället. Samtidigt visar undersökningar som PISA och PIRLS att läsförmågan bland unga minskar och att klyftorna mellan dem som läser och dem som inte läser ökar.

Försämrade läsförmåga innebär att möjligheten att förstå och tillgodogöra sig texter och därmed även möjligheten till egna läsoplevelser är begränsad för en allt större andel av dagens elever. En svag läsförmåga påverkar abstrakt tänkande, och därmed blir även en rad skolämnen såsom matematik och naturvetenskap lidande. Det innebär också att tiotusentals barn, trots nio år i grundskolan, saknar den grundläggande färdighet som är nödvändig för att läsning ska bli något lustfyllt och en väg till självständig förståelse av världen och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Det finns ett samhälleligt intresse av att ändra denna utveckling. Det är viktigt att främja och öka läslusten och intresset för litteratur hos barn och unga.

Utskottet ser allvarligt på de brister i läsförmåga hos unga som bl.a. PISA-undersökningen visat på. Samtidigt konstaterar utskottet, som redovisats ovan, att omfattande satsningar görs och har gjorts under en längre tid för att vända denna utveckling. Utskottet konstaterar att det ibland kan ta tid innan man kan avläsa förändringar efter genomförda satsningar. Utskottet vill betona vikten av långsiktiga satsningar samt uppföljningar av effekterna av genomförda satsningar. Utskottet vill i sammanhanget också understryka betydelsen av goda lärare samt skolans ansvar för att elever som går i den obligatoriska skolan ska lära sig läsa.

Mot bakgrund av de omfattande satsningar som har gjorts och görs för att främja läsande och öka tillgången till litteratur avstyrker utskottet motion 2014/15:506 (S) och motion 2014/15:1444 (S).

Fristäder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen vad utskottet anför om att regeringen bör verka för att ytterligare öka antalet fristäder i Sverige. Därmed bifaller riksdagen ett motionsyrkande med denna inriktning.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

Bengt Eliasson m.fl. (FP) begär i motion 2014/15:1874 ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att öka antalet fristäder för författare i Sverige. I motionen anføres även att Sverige bör gå före internationellt och driva på för att också utövare av andra konstarter inkluderas i fristadssystemet.

Bakgrund

Vid en kongress i början av 1990-talet i Strasbourg initierade organisationen International Parliament of Writers (IPW) den första samarbetsorganisationen för fristäder, International Network of Cities of Asylum (INCA), som knöts till Europarådet. En gemensam organisation för fristäder, International Cities of Refuge Network (ICORN), grundades i Stavanger 2005. ICORN är en medlemsorganisation där medlemmarna utgörs av fristäderna. I dag finns det omkring 40 fristäder i världen, varav ett tiotal i Sverige. Göteborg blev Sveriges första fristad 1996.

Åtagandena från fristaden regleras i avtal med ICORN. Den aktuella kommunen förbinder sig bl.a. att varje månad betala ut ett stipendium till fristadsförfattaren. Dessutom ska kommunen erbjuda ett lämpligt, kostnadsfritt boende samt stå för rimliga kringkostnader, såsom el, vatten, tv, datoruppkoppling och telefon. Kommunen ska också utse en kontaktperson som har i uppgift att integrera gästförfattaren i stadens kulturliv och förmedla kontakter med sociala och kollegiala nätverk.

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17 s. 48) anføres att fristadsförfattare utgör centrala förändringsaktörer inom kulturområdet. Kulturrådet ska enligt regleringsbrevet 2015 verka för fler fristäder för förföljda konstnärer samt för att de fristadskonstnärer som finns i Sverige ska få större möjligheter att bli en del av offentligheten. Uppdraget ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter och organisationer i det civila samhället

samt med kommuner och landsting. Kulturrådet kan ge bidrag för kostnader i anslutning till inbjudna författares vistelse i Sverige.

Kulturrådet ska vidare i internationella sammanhang främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering och inom ramen för myndighetens uppdrag verka för synergier mellan kulturpolitiska och biståndspolitiska insatser. Motsvarande uppdrag fanns även i regleringsbrevet för 2014.

I Kulturrådets årsredovisning för 2014 anges att Kulturrådet har regelbundna kontakter med relevanta aktörer för breddning av fristadsrörelsen och numera använder begreppet fristadskonstnär i stället för som tidigare fristadsförfattare. I årsredovisningen anges att det i dag finns ett tiotal fristäder i Sverige. ICORN har elva svenska medlemmar, mest städer men även ett par regioner. Av dessa elva tar tio emot fristadskonstnärer. Vissa fristäder har flera platser och tar då vanligtvis emot två konstnärer verksamma inom olika konstområden. I de regionala dialogerna har frågan lyfts vid ett antal tillfällen med ett positivt gensvar, vilket visar på ökat intresse från regionerna. Projektbidrag om 491 000 kronor har fördelats av Kulturrådet under året, främst till insatser som främjar fristadskonstnärernas möjlighet att ta del av det offentliga kulturlivet.

Kammarrätten i Sundsvall har i mars 2015 avgjort ett mål om ett beslut av Gävle kommun att göra kommunen till fristadskommun (mål nr 1889-14). Frågan var om Gävle kommun överskridit ramarna för vad en kommun får ägna sig åt och om man gör utrikespolitiska ställningstaganden genom att bli medlem i fristadsorganisationen ICORN, som erbjuder skydd för hotade kulturarbetare.

Kammarrätten konstaterade att det finns ”sammhälleliga angelägenheter som kan betecknas som både statliga och kommunala”. Enligt domen är ett beslut om medlemskap i ICORN ett beslut inom kulturområdet, men det tangerar det utrikespolitiska området. Samtidigt menar domstolen att det är ICORN som fattar beslut om urval och vilka kriterier som ska användas för att utse personer som ska omfattas av fristadssystemet. Och den enskilda kommunen blir då inte heller avsändaren för den kritik som riktas mot de hotade fristadskonstnärernas respektive hemländer. Kammarrätten anser att inslaget av utrikespolitik när Gävle kommun ämnar ansöka om medlemskap i ICORN för att kunna ta emot en bildkonstnär är av ett så indirekt slag att beslutet inte är olagligt.

Enligt uppgift från Kammarrätten har domen vunnit laga kraft.

Konstitutionsutskottet har nyligen behandlat frågan om kommuners deltagande i fristadssystemet (bet. 2014/15:KU18, rskr. 2014/15:174). Riksdagen gav, enligt förslag från konstitutionsutskottet, regeringen till känna vad som anfördes i betänkandet om yttrandefrihetens stora vikt och att det är angeläget att Sverige kan bidra med fristäder åt förföljda författare och konstnärer. När det finns en lagakraftig dom i ett nu pågående mål om en kommuns deltagande i fristadssystemet bör regeringen analysera om det då finns behov av en översyn av regelverket.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Kulturrådet har i uppdrag att i internationella sammanhang främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering. Kulturrådet ska vidare verka för fler fristäder för förföljda konstnärer samt för att de fristadskonstnärer som finns i Sverige ska få ökad möjlighet att bli en del av offentligheten. I sammanhanget används det vidare begreppet fristadskonstnärer i stället för begreppet fristadsförfattare. Utskottet noterar vidare att den ovan nämnda domen från Kammarrätten i Sundsvall i målet om laglighetsprövning har vunnit laga kraft.

Möjligheten att uttrycka sig fritt är en förutsättning för ett öppet och demokratiskt samhälle. Kulturutskottet vill – i likhet med konstitutionsutskottet – framhålla yttrandefrihetens stora vikt och anser att yttrandefrihetsfrågor bör ägnas stor uppmärksamhet. Det är angeläget att Sverige kan bidra med ett ökat antal fristäder åt förföljda konstnärer. Med hänsyn till frågans betydelse bör riksdagen därför ge regeringen till känna att den bör verka för att ytterligare öka antalet fristäder i Sverige.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2014/15:1874 (FP).

Astrid Lindgrens Näs

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs.

Motionen

Jan R Andersson (M) föreslår i motion 2014/15:2232 en översyn av möjligheten att ge ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs för att långsiktigt ansvara för bevarandet, tillgängliggörandet och utvecklingen av det immateriella och materiella arvet efter Astrid Lindgren. I detta nationella uppdrag bör man också överväga att flytta utdelningen av Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne till Näs.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat likartade motioner flera gånger de senaste åren, bl.a. i betänkande 2011/12:KrU3. Utskottet erinrade då om det principuttalande som utskottet tidigare gjort om att man från statlig sida bör vara restriktiv med att binda upp sig för finansiering av nya museer (bet. 2007/08:KrU6).

Utskottet vill här påminna om den nya modell för fördelning av statliga bidrag till regional kulturverksamhet, den s.k. kultursamverkansmodellen, som infördes fr.o.m. 2011. Målet med den nya modellen är att skapa ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Landstingen och regionerna ska, i samverkan med länets kommuner och kulturlivet, ta fram en re-

gional kulturplan som utgör underlag för statens bidragsgivning. Astrid Lindgrens Näs har offentlig finansiering från framför allt Vimmerby kommun. Från Regionförbundet i Kalmar län erhålls regionala utvecklingsbidrag. Därtill erhålls stöd från Tillväxtverkets satsning på hållbar utveckling av turism.

Utskottet anser med hänvisning till det ovan anförda inte att det finns skäl för ett tillkännagivande från riksdagens sida. Motion 2014/15:2232 (M) avstyrks därmed.

Nationellt lånekort

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda möjligheterna att införa ett lånekort som är gemensamt för alla folkbibliotek i landet. Denna fråga bör i första hand lösas inom ramen för den kommunala kompetensen.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I motion 2014/15:2933 av Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslås att en utredning ska göras av möjligheterna att införa ett nationellt lånekort som kan användas på samtliga bibliotek i landet.

Bakgrund

Den 1 januari 2014 trädde en ny bibliotekslag (2013:801) i kraft (prop. 2012/13:147, bet. 2013/14:KrU2, rskr. 2013/14:26). Lagen gäller både för de kommunala folkbiblioteken och för andra offentligt finansierade bibliotek.

Vid folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur oavsett publiceringsform, dvs. oavsett om den tillhandahålls i fysisk form eller digitalt som t.ex. e-böcker. Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser. De offentligt finansierade biblioteken ska avgiftsfritt låna ut litteratur till varandra.

I den proposition som föregick bibliotekslagen konstaterades att fjärrlånen har minskat totalt sett under den senaste tioårsperioden, till stor del beroende på att allt större informationsmängder blivit tillgängliga digitalt.

Sedan 2011 har Kungl. biblioteket i uppdrag att ha en nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet och främja samverkan och utveckling på området.

Utskottets ställningstagande

I enlighet med principen om det kommunala självstyret beslutar kommunerna själva, inom ramen för bibliotekslagens bestämmelser, om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras.

Utskottet anförde i betänkande 2012/13:KrU7 att det i och för sig kan se fördelar med ett gemensamt lånekort för alla bibliotek i landet, men att frågan i första hand bör lösas inom ramen för den kommunala kompetensen. Utskottet anförde också att det är tänkbart att Kungl. biblioteket inom ramen för sin nya roll som ansvarig myndighet för samordningen av biblioteksväsendet i Sverige skulle kunna aktualisera och närmare belysa frågan. Enligt uppgift diskuterades frågan om ett nationellt lånekort inom ramen för Kungl. bibliotekets samordningsansvar, i form av ett identitetskort för att kunna använda elektroniska resurser.

Utskottet har ingen annan uppfattning nu än den som framfördes i det ovan nämnda betänkandet. Motion 2014/15:2933 (SD) avstyrks därmed.

Punktskrift

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas av lagen.

Jämför reservation 3 (SD).

Motionen

Aron Emilsson m.fl. (SD) kräver i motion 2014/15:2872 ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas.

Bakgrund

Den 1 juli 2009 trädde språklagen (2009:600) i kraft. I lagen anges bl.a. att svenska är huvudspråk i Sverige, att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket.

Inför tillkomsten av språklagen (2009:600) föreslog flera handikappförbund att även punktskriften skulle regleras. Regeringen hade visserligen förståelse för detta önskemål men ansåg att punktskriften inte kunde sägas vara ett eget språk och därför inte omfattades av syftet med språklagen (prop. 2008/09:153 s. 43).

Med anledning av propositionen väcktes en motion med förslag om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till reglering av punktskriften. Utskottet instämde i regeringens uppfattning att punktskrift inte kan

sågas vara ett eget språk och alltså inte borde omfattas av språklagen. Motionen avstyrktes således (bet. 2008/09:KrU9 s. 11, rskr. 2008/09: 271).

Det kan nämnas att Förenta nationernas (FN) internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling den 13 december 2006 och öppnades för undertecknande den 30 mars 2007. Den undertecknades då av 82 länder, däribland Sverige. Konventionsstater ska bl.a. godta och underlätta användning i offentliga sammanhang av teckenspråk och punktskrift.

Här kan vidare nämnas att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ansvarar för att anpassa förlagsutgivna tryckta läromedel för bl.a. synskadade elever i för-, grund- och gymnasieskolorna.

Utskottets ställningstagande

Punktskriften har en central betydelse framför allt för dem som är blinda sedan barndomen, men även för andra gravt synskadade som inte har tillgång till vanlig skrift. Staten har tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom det särskilda organ, Punktskriftnämnden, som finns vid Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Föreskrifter för nämnden finns i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier. Enligt dessa har nämnden till uppgift att främja och utveckla taktill läsning och punktskrift som skriftspråk för synskadade. Vidare ska nämnden särskilt utarbeta riktlinjer för den svenska punktskriften och medverka till internationellt samarbete inom området. På begäran av MTM ska nämnden ge råd och upplysningar till myndigheten i frågor som rör punktskrift och taktill läsning. I nämndens verksamhet ingår bl.a. att publicera böcker om punktskrift och taktilla bilder samt att arrangera konferenser och seminarier inom området. Målet för MTM:s punktskriftsverksamhet är att utveckla punktskriftsservicen och bidra till att punktskriftskunskandet upprätthålls.

Utskottet har behandlat liknande motionsyrkanden tidigare (bl.a. i bet. 2012/13:KrU7) och anförde då att redan det förhållandet att det finns en särskild punktskriftnämnd visar att man från statens sida fäster stor vikt vid punktskriften och dess utveckling. Genom att regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare i Punktskriftnämnden får punktskriftens ställning ytterligare tyngd. Utskottet ser inte heller nu skäl att tillstyrka motion 2014/15:2872 (SD).

Språkfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att omarbета språklagen och att det svenska språket bör betecknas som officiellt huvudspråk.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionen

I motion 2014/15:2899 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1 begärs en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen, och i yrkande 2 begärs att det svenska språket betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang, inte bara vid internationella kontakter.

Bakgrund

Som ovan framkommit trädde språklagen (2009:600) i kraft den 1 juli 2009. I lagen anges att svenska är huvudspråk i Sverige. Det innebär att svenska är samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. I lagen anges även att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt. Språklagen är också ett viktigt verktyg för att främja språklig mångfald, både inom Sverige och i internationella sammanhang.

I lagen anges också att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket. Även rätten att utveckla och använda det egna modersmålet får stöd i lagen.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om den enskildes tillgång till språk. Bland annat föreskrivs att var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Vidare ska den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Den som är döv, hörselskadad eller av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Den som har ett annat modersmål än svenska, ett nationellt minoritetsspråk eller teckenspråk ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

Utskottets ställningstagande

Av språklagen följer att alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och det nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk. Svenskan är enligt den antagna språkpolitiken och gällande lag huvudspråk

och det samhällsbärande språket i Sverige. Det allmänna har, enligt språklagen, ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Att ytterligare stärka svenskans ställning är, enligt utskottets mening, inte nödvändigt. Därmed avstyrks motion 2014/15:2899 (SD) yrkandena 1 och 2.

Nordisk språkförståelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning för att förbättra den nordiska språkförståelsen.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

Richard Jomshof m.fl. (SD) begär i motion 2014/15:2867 att det tillsätts en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

Bakgrund

I Helsingforsavtalets artikel 8 föreskrivs att undervisningen och utbildningen i skolorna i de nordiska länderna i lämplig omfattning ska innefatta undervisning om språk, kultur och allmänna samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna, inbegripet Färöarna, Grönland och Åland.

Språkkonventionen från 1981 innehåller bestämmelser om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i ett annat nordiskt land. I artikel 2 föreskrivs följande: ”De fördragsslutande staterna förbinder sig att verka för att en medborgare i en fördragsslutande stat vid behov skall kunna använda sitt eget språk vid kontakt med myndigheter och andra offentliga organ i en annan fördragsslutande stat. Detta gäller förutom vid kontakt med domstolar främst vid kontakt med offentliga organ såsom sjukvårds-, hälsovårds-, socialvårds- och barnvårdsmyndigheter samt arbetsmarknads-, skatte-, polis- och skolmyndigheter. I mål och ärenden vid domstolar och andra offentliga organ skall dessa såvitt möjligt sörja för att medborgare i fördragsslutande stat får behövlig tolk- och översättarhjälp. I brottmål skall medborgaren alltid få den tolkhjälp som behövs.” Konventionen är huvudsakligen utformad som en rekommendation till de nordiska regeringarna.

De nordiska utbildnings- och kulturministrarna och representanter för de självstyrande områdena enades 2006 om den första deklARATIONEN om nordisk språkpåolitik. Bakgrunden var behovet av en ny språkpåolitik för att säkra helheten och sammanhanget i Nordiska ministerrådets långsiktiga språksatsningar. DeklARATIONEN antogs av Nordiska rådet den 2 november 2006. DeklARATIONEN är inte juridiskt bindande och har inte genomförts i lagstiftningen i de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena.

Deklarationen definierar målen att alla nordbor kan läsa och skriva det eller de språk som fungerar som samhällsbärande (danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska) i det område där de bor, att alla nordbor kan kommunicera med varandra, i första hand på ett skandinaviskt språk, att alla nordbor har grundläggande kunskaper om språkliga rättigheter i Norden och om språksituationen i Norden, att alla nordbor har mycket goda kunskaper i minst ett språk med internationell räckvidd och goda kunskaper i ytterligare ett främmande språk samt att alla nordbor har allmänna kunskaper om vad språket är och hur det fungerar.

Här kan också nämnas Nordiska rådets litteraturpris som ges för ett skönlitterärt verk som är skrivet på ett av de nordiska ländernas språk. Nordiska rådet delar också ut ett litteraturpris för barn- och ungdomslitteratur.

Utskottets ställningstagande

Den sjunkande språkförståelsen mellan de nordiska länderna inger viss oro med tanke på de nordiska ländernas historiska nära band med varandra, den geografiska närheten och inte minst det faktum att nordbor genom åren i hög grad har kunnat kommunicera med varandra. Utskottet kan emellertid konstatera att insatser görs inom ramen för det nordiska samarbetet. Utskottet vill här också understryka vikten av att barn och unga lär sig att skriva och läsa det eller de språk som fungerar som samhällsbärande i det område där de bor.

Utskottet finner inte skäl till någon åtgärd i enlighet med motionsyrkandet och avstyrker därmed motion 2014/15:2867 (SD).

Bevarande av de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ge Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att bevara och levandegöra de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionen

Aron Emilsson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:2897 att Institutet för språk och folkminnen bör ges ett uttalat uppdrag att bevara och levandegöra de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas språk och kulturarv.

Bakgrund

Enligt förordning (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen ska myndigheten särskilt dels samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta

samt sprida kunskap och material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, det svenska teckenspråket samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige, dels samla kunskap om och följa användningen av även andra språk i Sverige. Förordningen bygger således på bestämmelserna om nationella minoriteter.

Riksdagen beslutade i december 1999 att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Riksdagen fattade samtidigt beslut om erkännande av fem nationella minoriteter och deras språk (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69).

Den 1 januari 2010 ersatte en ny lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk tidigare lagar på området i enlighet med förslagen i 2009 års minoritetspolitiska proposition (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). I lagen föreskrivs vissa grundläggande rättigheter för samtliga fem nationella minoriteter i Sverige och vissa särskilda rättigheter för finsk-, samisk- och meänkielitalande.

Minoritetsspråkskommittén som föregick propositionen om anslutning till ramkonventionen respektive minoritetsspråkskonventionen har i sitt betänkande (SOU 1997:193) konstaterat att Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter saknade en definition av begreppet nationell minoritet och att det överlämnades åt de avtalslutande staterna att i varje enskilt fall bedöma för vem eller vilka de enskilda artiklarna skulle vara tillämpliga. Enligt kommitténs förslag borde en nationell minoritet uppfylla kriterierna att det är en grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning, religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell särart, historiska eller långvariga band med Sverige och självidentifikation. Ramkonventionen uppställer inte några krav på att en minoritet måste ha ett annat modersmål än majoritetsbefolkningen.

Frågan om finlandssvenskarnas status som nationell minoritet har behandlats i förarbetena (prop. 1998/99:143 och prop. 2008/09:158). Bland annat anfördes att finlandssvenskarnas status inte skulle förändras nämnvärt även om de gavs skydd enligt ramkonventionen, eftersom den materiella minoritetsrätten i första hand bygger på åtagandena i minoritetsspråkskonventionen.

Konstitutionsutskottet har nyligen behandlat frågan om finlandssvenskarnas ställning (bet. 2014/15:KU16). Utskottet uttalade bl.a. följande:

Grunden för minoritetspolitiken och definitionen av erkända minoritetsspråk och nationella minoriteter framgår av regeringsformen, minoritetsspråkskonventionen, ramkonventionen och minoritetslagen. Vid den senaste översynen av minoritetslagen saknades skäl att utöka antalet eller definitionen av de nationella minoriteter som erkändes vid ratificeringen av de nämnda folkrättsliga konventionerna. Utskottet anser att vissa skäl kan anföras som grund för att finlandssvenskarna ska betraktas som en nationell minoritet, men är inte nu berett att frånga sitt tidigare ställningstagande i frågan eller att utvidga de erkända nationella minoriteternas antal

eller definition. Enligt utskottets mening bör dock frågan om finlands-svenskarnas ställning utredas vid en framtida översyn av minoritetspolitiken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att förordningen (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen innebär att myndigheten ska samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib samt det svenska teckenspråket, dvs. myndighetens instruktion bygger på bestämmelserna om nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk. Utskottet ser därför inga skäl för regeringen att ändra myndighetens instruktion i enlighet med motionärernas yrkande. Utskottet avstyrker därför motion 2014/15:2897 (SD).

Reservationer

1. Fristäder, punkt 3 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2014/15:1874 av Bengt Eliasson m.fl. (FP).

Ställningstagande

Möjligheten att uttrycka sig fritt är en förutsättning för ett öppet och demokratiskt samhälle. Vi vill – i likhet med utskottet i övrigt – framhålla yttrandefrihetens stora vikt och anser att yttrande- och tryckfrihetsfrågor bör ägnas stor uppmärksamhet. Särskilt mot bakgrund av den senaste tidens brott mot, och inskränkningar av, dessa fri- och rättigheter i Europa.

Sverigedemokraterna värnar de demokratiska fri- och rättigheterna och har i olika sammanhang lyft fram betydelsen av att försvara dessa okränkbara värden. I dagsläget finns det flera fristäder i Sverige. Enligt vår mening ger gällande rätt enligt utlänningslagens (2005:716) bestämmelser om flyktingar och andra skyddsbehövande samt om uppehållstillstånd för flyktingar och andra skyddsbehövande tillräckliga möjligheter för det svenska samhället att erbjuda en person som i sitt hemland har hamnat i onåd av politiska eller religiösa skäl att komma till Sverige. Vi avstyrker därmed motionsyrkandet med denna inriktning gällande fristäder och ställer oss därför inte heller bakom tillkännagivandet till regeringen om att verka för att ytterligare öka antalet fristäder i Sverige.

Det innebär att riksdagen bör avslå motion 2014/15:1874 (FP).

2. Nationellt lånekort, punkt 5 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2933 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vårt grannland Norge införde 2005 ett nationellt lånekortssystem. I en tid då befolkningen blir alltmer rörlig och resande ser vi klara fördelar med ett sådant system och tror att det skulle vara ett positivt incitament för att öka utlåningen vid landets bibliotek och stimulera intresset för litteratur.

Vi föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att möjligheten att införa ett nationellt lånekortssystem bör utredas.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2014/15:2933 (SD).

3. Punktskrift, punkt 6 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2872 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Sedan 2009 har vi i Sverige en särskild språklag, i vilken garanteras rätten för vårt lands invånare att ha tillgång till, lära sig och använda det svenska språket. Lagen ger också en särställning till de fem nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket, vilka ska vara lika tillgängliga som huvudspråket svenska för den som tillhör någon av de nationella minoriteterna respektive för den som är döv, hörselskadad eller av annat skäl har behov av att kunna teckenspråk.

Förslaget till språklag gick ut på remiss till bl.a. Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning (numera Myndigheten för delaktighet). I remissvaret kom myndigheten med förslag till ändring på två punkter, rörande formuleringen kring vilka som ska ha rätt till teckenspråk och rörande det faktum att punktskriften inte omnämns alls. Det första ändringsförslaget fick gehör av regeringen och riksdagen, men dessvärre inte det andra.

I FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning framförs att nationell lagstiftning inte ska tillåtas missgynna personer med funktionsnedsättning. Dessutom omnämns specifikt rätten till punktskrift som kommunikationsmedel för synskadade. Konventionen är undertecknad av Sverige, och riksdagen har fattat beslut om att den ska ratificeras. Trots detta finns i dag inte lagstadgad rätt för synskadade att lära sig och ha tillgång till punktskrift.

Vi finner det anmärkningsvärt att Sveriges riksdag och regering, trots upprepad påpekanden, valt att ignorera det faktum att språklagen inte garanterar synskadades rätt till det svenska språket i form av punktskrift. Som motiv har det angetts att punktskrift inte kan anses vara ett eget språk, vilket i sak är korrekt. Det är dock omöjligt att frångå att skriften är en del av ett språk, och att synskadades rätt till denna del av det svenska språket i dagsläget inte är skyddad i svensk lagstiftning. Vi föreslår därför att språklagen ändras så att även punktskrift omfattas av lagens bestämmelser.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2014/15:2872 (SD).

4. Språkfrågor, punkt 7 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2899 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Språklagen har i sin nuvarande utformning visat sig ha flera brister. Syftet med den nya lagen var att befästa den språkpolitik som antagits 2005. För svenskans del innebar detta att det skulle tydliggöras att svenskan är huvudspråk i Sverige samt att svenskan ska vara komplett och samhällsbärande och i sin offentliga användning vara enkel och vårdad. Dessutom ska alla Sveriges invånare ha rätt att lära sig, utveckla och använda det svenska språket. Detta syfte har också fullföljts.

Däremot verkar varken den antagna politiken eller den nya lagen ha förstärkt svenskans position i samhället, och ingendera ger medborgarna rätten att kräva information på svenska, utom i kontakter med den offentliga sektorns kärnverksamhet. Detta innebär att det fortfarande inte finns några som helst krav på att alla kontakter med allmänheten ska ske, eller åtminstone finnas tillgängliga, på svenska vare sig det gäller ren informationsförmedling eller medborgardialog. Inte ens när det gäller varningstexter finns något krav på att svenska ska användas. Det har också förekommit exempel på när aktörer valt att endast informera om säkerhetsrisker på engelska, trots att det är svenskan som är vårt samhälles huvudspråk.

Vi anser också att det är orimligt att de fem minoritetsspråken alltid har statusen officiella medan svenskan endast betraktas som officiell i internationella kontakter. För oss är det självklart att svenskan i alla sammanhang bör ha

statusen officiellt huvudspråk, något den i dagsläget har i Finland och på Åland men inte i Sverige. Att ge svenskan status som officiellt språk är viktigt inte minst för att stärka dess position i ett samhälle där allt fler kommunicerar bristfälligt, eller inte alls, på vårt lands huvudspråk.

Vi anser därför att det föreligger starka skäl för en omarbetning av språklagen. Vi anser att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att bygga ut och arbeta om språklagen samt att svenskan bör vara officiellt huvudspråk i alla sammanhang. Den som så önskar ska utan svårigheter kunna hitta all information utgiven av svenska aktörer på det svenska språket. Allt annat är orimligt.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2014/15:2899 (SD) yrkandena 1 och 2.

5. Nordisk språkförståelse, punkt 8 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2867 av Richard Jomshof m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi ser med stor oro på att språkförståelsen mellan de nordiska länderna gradvis har försämrats, vilket i förlängningen är ett hot både mot tanken på en integrerad nordisk arbetsmarknad och mot den gemensamma nordiska identiteten. Att situationen är så alarmerande är dock inget som förvånar. I Danmark fanns under vårterminen 2009 endast två svenska och två norska lektorer anställda för att undervisa blivande dansklärare i svenska och norska. I Norge fanns det under samma period en dansk och en svensk. I Sverige fanns det fyra danska och en norsk lektor med uppgift att utbilda svensklärare.

För att försöka komma till rätta med en allt sämre nordisk språkförståelse föreslår vi att regeringen tillsätter en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2014/15:2867 (SD).

6. **Bevarande av de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv, punkt 9 (SD)**

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2897 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Av förordningen (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen framgår det att Institutet för språk och folkminnen har till uppdrag att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och immateriella kulturarv i Sverige, samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, det svenska teckenspråket samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige samt samla kunskap om och följa användningen av även andra språk i Sverige.

Vi anser att det för en kulturarvsbevarande svensk myndighet borde vara mer prioriterat att bevara och levandegöra hela den svenska nationens kulturarv än att samla kunskap om användningen av invandrarpråk inom den svenska statens gränser. Vi anser också att det borde vara lika prioriterat att sprida kunskap om den svenska nationens samtliga språkvarianter som det är att sprida kunskap om de nationella minoriteternas språk. Till den svenska nationen räknar vi de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteterna. Vi föreslår därför att Institutet för språk och folkminnens uppdrag ses över i syfte att ge myndigheten ett uttalat uppdrag att bevara, levandegöra och samla kunskap om även finlandssvenskarnas och estlandssvenskarnas dialekter och kulturarv.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2014/15:2897 (SD).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:61 Styrelsen för Sveriges författarfond:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsavgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:506 av Helén Pettersson i Umeå (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läsfrämjande åtgärder.

2014/15:1444 av Hannah Bergstedt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska finnas ett statligt ansvar för att inte bara människor med diagnos utan även svaga läsare ska ha god tillgång till litteratur och information.

2014/15:1874 av Bengt Eliasson m.fl. (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att öka antalet fristäder för författare i Sverige.

2014/15:2232 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs i Vimmerby.

2014/15:2867 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

2014/15:2872 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas.

2014/15:2897 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Institutet för språk och folkminnen ett uttalat uppdrag att bevara och levandegöra de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv.

2014/15:2899 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen (2009:600).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenskan bör betecknas som vårt officiella huvudspråk i alla sammanhang.

2014/15:2933 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt lånekortssystem.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(1992:318) om överlämnande av
förvaltningsuppgifter inom Kultur-
departementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att 2, 11 och 15 §§ lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Föreningen Svenska Tecknare utser och entledigar en ledamot och en suppleant för denne i styrelsen för Sveriges författarfond.

Föreningen Svenska Tecknare utser och entledigar en ledamot i styrelsen för Sverige författarfond.

11 §²

Svenska *Fotografernas* Förbund utser och entledigar en ledamot och en suppleant för denne i styrelsen för Sveriges författarfond.

Svenska *Fotografers* Förbund utser och entledigar en ledamot i styrelsen för Sveriges författarfond.

15 §

Sveriges författarförbund

1. prövar frågor om fördelning av statliga medel till författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar, *samt*

2. utser och entledigar åtta ledamöter och en suppleant för var och en av dem i styrelsen för Sveriges författarfond.

Sveriges Författarförbund

1. prövar frågor om fördelning av statliga medel till författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar, *och*

2. utser och entledigar sex ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

¹ Senaste lydelse 1994:305.

² Senaste lydelse 1994:305.